

Proto není divu, že socialistické strany nechtějí přistoupiti na kooperaci s komunistickou stranou, která odmítá se jasně vyjádřiti o bližších předpokladech spolupráce a o svém poměru k demokracii.

Autoritativní projevy ministerského předsedy a ministra financí vyjasnily otázku stability naší měny i vyrovnaného rozpočtu; jednání sociálně politických výborů Národního Shromáždění — v němž se uplatnilo na 60 mluvčích — konkretisovalo nejbližší úkoly a vytvořilo i lepší pracovní atmosféru; jde tu o rozmnožení pracovních příležitostí, o to, aby se čelilo zvyšování cen životních potřeb. Další otázkou, která již vstoupila do konkrétního stadia, jest snížení úrokových sazeb, které jest jedním z předpokladů intenzivního podnikání.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Válka italsko-habešská, její předpoklady a souvislosti. — Zápas o hospodářskou sanaci ve Francii. — Polsko-gdanský spor. — Volby v Klajpedě. — Dunajský pakt a konference Malé dohody na Bledu. — Pokusy o nový trojspolek (německopolsko-maďarský).

Konflikt italsko-habešský dospěl na počátku října ke svému logickému zakončení zahájením nepřátelství se strany italské. — Mussolini zaujal od počátku posici, z níž nedalo se mnoho manévrovat a zejména ne zřetelně ustoupit. Prohlásil docela otevřeně, že jeho úsilí směřuje k dosažení většího místa na slunci pro Itálii a že potřebuje Habeš nutně ke kolonizaci a uplatnění překypujících národních sil. Z toho bylo patrné, že pohraniční případ ualualský je pouze záminkou při vyhledávání konfliktu, který má Itálii dovésti k cílům daleko přesahujícím možnosti pokojného kompromisu. Přesto Společnost národů, již Habeš požádala hned po propuknutí konfliktu o dobré služby a ochranu, věnovala se neúnavně svému smírčímu úkolu, který tu byl v prvé řadě na místě. Rada, která se sešla na konci července, usnesla se 1. srpna, aby v pracích smírčího výboru, vyšetřujícího příhodu ualualskou, se pokračovalo přesto, že jednání v Scheweningách prokázalo nesmiřitelné rozpory a nejevilo příznivých vyhlídek. Rada Společnosti národů hleděla získat zde odpomoci jmenováním pátého arbitra, kterým se stal řecký vyslanec v Paříži známý právník a politik Politis. Základní význam mělo však rozhodnutí, že tři hlavní zde interesované mocnosti, Anglie, Francie a Itálie pokusí se najíti přijatelnou basi řešení sporu v celku s použitím smlouvy o rozdělení sfér vlivu v Habeši z roku 1906. Anglický delegát Eden zdůraznil však při tom, že Společnost národů podržuje svou odpovědnost a zůstává živlem v poslední řadě rozhodujícím. O výsledku konference tří bude jí referováno a nedospěje-li se k předběžné dohodě, bude musit příští schůze Rady pustit se do merita věci. Jako datum této příští schůze byl označen 4. září. Naproti tomu italský zastupce baron Aloisi vzdal se hlasování o resoluci Rady, pokud v ní bylo stanoveno, že se hodlá zabývat i meritem věci.

Konference tří velmocí sešla se pak v polovici srpna v Paříži a ministerský předseda Laval snažil se svědomitě najít střední linii mezi oprávněnou tendencí Itálie po koloniální expansi a pochopitelným úsilím Habeše zachovat svou samostatnost nedotčenu. Že Anglie Habeš v zápase za samostatnost podporuje bylo zřejmo od počátku a zejména z obětavého návrhu na kompensaci z vlastního území, který za červnové návštěvy v Římě přednesl Mussolinimu Anthony Eden. Francie po-

mýšlela na východisko otevřením Habeše pro jakousi *pénétration pacifique*, přenechanou prakticky výhradně Itálii, pod titulem jakéhosi mandátu nebo civilisační pomoci Habeši se strany Společnosti národů. Toto kompromisní snažení Lavalovo naráželo však od počátku na pramalé sympatie na obou stranách. Habeš nechtěla připustit žádného omezení své samostatnosti, zejména ne ve prospěch Itálie, a Angličani byli také neoblomní vůči všemu, co Itálii mohlo, ať přímo či nepřímo, zajistit v Habeši skutečnou nadvládu. Mussolini sám nebyl však také nikterak nadšen průtahy a mezi národní kontrolou, kterou takové pouze pokojné pronikání Habeši pod titulem vlivů kulturních a hospodářských s sebou přinášelo. Při tom stavu myslí, které přivedl do varu v Itálii a po těch ohromných a nákladných vojenských přípravách, které již za několik posledních měsíců nahromadil v Somálsku a Erythrei, nemohl se spokojit s ničím menším, nežli s rozhodným nápadným úspěchem, nejraději nejen politickým, nýbrž i vojenským.

Výsledek tedy byl, že Mussolini zamítl i ty krajní ústupky, k nimž se Angličani chtěli odhodlat a jež Francouzové kryli, a jež by se byly spojenými silami Habešanům uložily. Duce rozhodl se postupovat samostatně a spolehnout se na úspěch italských zbraní. Věděl ovšem, že neunikne soudu v Ženevě, neměl však nejen obavy, ale ani vážnost před tímto tribunálem, který se několika předcházejícími případy opravdu značně kompromitoval. Neměl však také respektu ani před Anglií, která se zřejmě za Společnost národů stavěla, po případě hodlala ji využít jako vhodného nástroje proti italské expansi. Byl si jist, že Anglie sama je také již značně oslabena, jak ve své bojovné vůli, tak ve svých bojovných prostředcích, a že jí může po případě i vzdorovat — což se v tisku jevílo namnoze neprozřetelnými výpady. Opětovaná oficiální prohlášení vlády britské ostatně sama ujišťovala, že Anglie neprovede žádnou individuální akci, nýbrž ponechává plnou odpovědnost kolektivnímu usnesení a postupu Rady Společnosti národů. Nezbytná jednomyslnost Ženevy může se však dostavit jen jsou-li Anglie a Francie úplně ve shodě. A tu dorozumění s Francií z ledna t. r. a sblížení i s Malou dohodou zajišťovalo Itálii, podle přesvědčení její vlády, úplně proti nebezpečí podpory britského stanoviska francouzskou delegací. Mussolini spoléhal pevně, že Anglie zůstane se svým odporem proti němu osamocena a že jí nezbude, než učinit nakonec opět přivětivou tvář k ošklivé hře, jako tomu bylo v případě vzdoru japonského nebo německého. Není pochyby, že politický úsudek chefa vlády italské byl pracován logicky správně na správných premisách, ale ty nebyly úplné. Zapomněl bráti v úvahu určitou „mystiku“ Společnosti národů, která ovládá široké vrstvy anglické veřejnosti i veřejnosti celé řady jiných států, ve Společnosti národů zastoupených, a tato víra je s to vykonati divy, když se cítí opravdu ve svých kořenech ohroženou. Totéž možno s jiného hlediska říci také o víře každého průměrného britského občana v jeho říši, v ono světové imperium, které přetrvalo již věky a nabývá čím dále tím více formu volného sdružení svobodných a vzájemně se podporujících národů. Útok Mussoliniho jeví se tedy ve svém dosahu útokem, namířeným přímo na základy obou těchto institucí: Společnosti národů a britské říše, a na celou ideologii demokraticko-pacifistickou. Přerůstal už daleko rozměry pouhého omezeného a exotického konfliktu koloniálního.

Zápas, který se takto rozvíjel a rozrůstal před užaslými očima Evropy, byl ovšem velmi povážlivý a uváděl do nesnázi zejména politiku francouzskou, jejíž celou pečlivě připravenou stavbu bezpečnostního systému přímo rozbíjel. Od doby Barthouovy směřovala francouzská politika k vytvoření jednotné obranné fronty, sahající od Anglie přes

Italii, Malou dohodu až k Rusku. I když se ukazovaly jisté obtíže a vnitřní protiklady této veliké koncepce, neustávalo Quai d'Orsay sledovat soustavně a houževnatě vytváření řetězu regionálních paktů, zabezpečujících evropský pořádek nejen na západě, nýbrž i ve středu a na východě. Starat se o samostatnost Habeše a status quo africký — přímo na úkor zájmů evropských, vypadalo jako vrchol absurdnosti. Ovšem již samo koloniální úsilí Mussoliniho bylo s tohoto hlediska nepříjemné. Duce snažil se dokázat svými velkými vojenskými přípravami, zejména mobilisací celého milionu branců a demonstračními manévry na Brenneru, že jeho stráž rakouské nezávislosti nebude „koloniálním dobrodružstvím“ nikterak oslabena. Nyní však bylo třeba počítat nejen s oslabením pohotových sil, nýbrž přímo s nebezpečím vnitřního konfliktu, stavějícího jednotlivé členy evropské konservativní fronty proti sobě.

Rada a Shromáždění S. N. vyslovily se v první polovici září docela bez ohledu na tyto politické rozpaky zásadně a zřetelně proti tendencím Mussoliniho. Britský ministr zahraničních věcí sir Samuel Hoare pronesl tu řeč, kterou se Anglie chopila iniciativy a vedení, jež se jí opravdu podařilo strhnout na sebe. Anglie vystoupila na obranu paktu Společnosti národů i zásady kolektivní bezpečnosti tak, jak jsme to dosud viděli pouze na francouzských representantech, zejména Briandovi, a nadšený hlas, který britské vystoupení našlo téměř u všech ostatních delegátů, připomínalo slavné dny ženevského protokolu z roku 1924. Mluvčí britské vlády ohlašoval zde, že jeho země je ochotna poskytnouti své loďstvo a všechny mocenské prostředky k dispozici na obhájení právního stavu, ale že žádá totéž odhodlání od ostatních členů. A opravdu také jeden po druhém mluvčí států členských skládali znovu vyznání víry v pakt a v zásadu kolektivní bezpečnosti. Také Laval přes všechno neochabující úsilí o kompromis, který by učinil zadost podstatným nárokům italským, neváhal vysloviti se docela zřetelně, že v daném případě Francie splní své závazky, které jsou psány v paktu. Výbor pěti, zvolený pak pro vypracování smířčího návrhu, nemohl na těchto zásadách nabídnouti Itálii ovšem nic více, než co již předtím zamítla. Naopak musil ještě dbát, aby se neoctl v rozporu se základními články a vlastním účelem ženevského institutu, který přece musí hájit nezávislost a integritu svých členů. Mussolini zamítl pak ovšem velmi rozhodně takovéto návrhy, prohlašuje, že není žádným sběratelem pouští, a třebaže pak oficiální odpověď vyzněla smířlivěji, aby se nespalovaly všechny mosty, stávalo se den ode dne jen zjevnějším, že mezi Itálií a Společností národů není dorozumění možné. Nejvíce přispěla k tomu opět Anglie, která náhle demonstrovala ve Středozemním moři téměř celým svým soustředěným loďstvem, jemuž v kategorii těžkých pancéřníků nemůže se Itálie, jako žádný jiný evropský stát vůbec, postavit. Tím nabyly věci velmi vážného obratu, z konfliktu italsko-habešského stával se vlastně konflikt italsko-anglický, ačkoli vláda londýnská trvala neochvějně na stanovisku, že nemá žádného vlastního zájmu na věci, že jí jde pouze o obhájení principu a instituce Společnosti národů. Tím nutila všechny ostatní, a zejména Francii, aby rovněž vytrvali na zásadní linii a odhodlali se dokonce i k uplatnění sankcí podle článku 16., jestli prostředky článku 15. budou bez úspěchu vyčerpány. To se také stalo, když Mussolini nevyčkal již úplného průběhu ženevské procedury, nýbrž ještě před formulováním závěrečného „doporučení“ Rady přešel počátkem října v Habeši k útoku bez vypovězení války, jen s odvoláním se na zahájenou generální mobilisaci nepřítele. Tím se postavil sám do nepráva a aparát Společnosti národů dostal se automaticky do pohybu proti Itálii.

7. října konstatovala Rada S. N. jednomyslně vinu Itálie porušením závazků Úmluvy čl. 12., 13. a 15. a čl. 16. (o sankcích) tím automaticky vstoupil v platnost. Shromáždění S. N. mimořádně v zápětí svolané schválilo pak — s pozoruhodnou výjimkou Rakouska, Uherska a Albanie — zahájení koordinovaného postupu proti Itálii, nejprve sankcemi hospodářskými a finančními.

* * *

Ve Francii Lavalovi se podařilo na čem ztroskotala celá řada jeho předchůdců. Dostal plné moci od parlamentu k nastoupení cesty finanční a hospodářské s a n a c e pomocí vládních dekretů, jichž bylo na počátku srpna vydáno 83. Základní směrnice je deflační, úsporná. V první řadě míří se na vyrovnání rozpočtu a upevnění valuty a na rozptýlení všech pochybností o tom, že Francie je opravdu odhodlána udržet dosavadní kurs, zůstat věrna zlatému standartu. Dekrety chrání střádaly, usilují o snížení cenové hladiny, zahajují velké veřejné práce. Zatím co pozitivní výsledky této velkoryse založené akce mohou se arci objevit teprve poněmhu a po delší době, bude-li vládě umožněno, aby nerušeně pracovala a celý svůj program důsledně rozvinula, pocítila široká veřejnost a zejména státní zaměstnanci okamžitě nepříjemné stránky věci, snížení platů a mezd. Z tohoto důvodu došlo počátkem srpna k velkým demonstracím a v několika francouzských přístavech i k těžkým nepokojům, které si vyžádaly lidských obětí. Bouře přenesly se však dosti rychle, a 16. srpna mohl ministr financí Regnier učinit prohlášení, v němž konstatoval, že veřejný schodek v rozpočtu, který obnášel 7 miliard, je odstraněn a další hromadění státního dluhu, který vzrostl z 260 na 340 miliard, je zastaveno. Vláda předložila rozpočet, který byl snížen se 47.500 milionů na 42.000 milionů, a je opravdu v rovnováze, a také schodek železniční, který obnášel 4 miliardy, byl snížen velmi podstatně. Odliv zlata z Francouzské banky ustal a také spořitelnám přibývá vkladů. Hospodářská krise nebyla však těmito opatřeními ještě odstraněna a zejména z e m ě d ě l s t v í protestuje proti deflační tendenci, která mu neopatřuje „spravedlivou mzdu“. Z této strany hrozí vládě Lavalově po sestoupení parlamentu největší nebezpečí.

* * *

Po opuštění zlatého standartu G d a n s k e m došlo k přiostržení starých hospodářských rozporů s politickým pozadím mezi Polskem a Svobodným městem. Polská vláda provedla řadu opatření na ochranu svého obchodu proti přílivu laciného zboží z Gdanska, jehož valuta byla nyní znehodnocena. Gdanský senát reagoval však na to připuštěním úplně bezcenného dovozu z Německa, načež Polsko musilo svou hranici vůči Gdansku úplně uzavřít, nechťelo-li tak ponechat volný průchod přílivu zboží z Německa. Tím byly obchodní styky mezi Gdanskem a Polskem úplně přerušeny a na druhé straně ocitalo se Gdansko vlastně v hospodářském území německém. Přístav gdanský pozbýval pro Polsko vůbec významu, všecken zámořský obchod vedl se přes Gdyni. Tím bylo Gdansko hospodářsky zcela rdoušeno, naproti tomu politicky vytvářela se situace tak, že Německo provádělo zde via facti Anschluss a revisi versailleské smlouvy. Bylo zřejmo, že v takovémto stavu nemohou polsko-gdanské styky dlouho zůstat, nemá-li býti dotčen poměr německo-polský. — Poněvadž Berlín musí zatím více záležet na Varšavě nežli naopak, došlo počátkem srpna k rychlému obratu. Hakenkrajclerská vláda v Gdansku musila na „vyšší pokyn“ učinit krok vstříc Polsku, odvolat svá bojovná opatření, a po příměří následoval mír. Senátní prezident gdanský setkal se v Gdyni s ministrem Beckem a sjednal s ním protokol, upravující modus

vivendi mezi Polskem a Gdanskem. Polsko očekávalo pak, že dojde k úplnému podrobení se Gdanska, které přijme i polskou valutu, ale tak daleko německý ústup zase nešel. Němci dbají sice, aby výhodné přátelství s Poláky nebylo zkaleno, ale zároveň rezervují si všechny posice pro budoucnost. Gdanská epizoda ukázala, že poměry nad Baltem zůstávají trvale v nejistotě.

* * *

To potvrdila koncem září jiná aféra, klajpedská. Zde konaly se 29. září nové volby do autonomního sněmu, které měly přinést rozhodnutí v zápasu litevské vlády s hakenkrajclerstvím. Litevci spatřovali od počátku v existenci autonomního statutu klajpedského nebezpečí pro integritu svého území a zachování svého jediného přístavu. Pohlíželi od počátku na smlouvu z května 1924, kterou musili „hlavním mocnostem spojeným“, Francii, Angli, Itálii a Japonsku (zbytek někdejší Nejvyšší rady) se zavázat k šetření autonomního statutu území klajpedského, jen jako na provisorium. Naproti tomu Němci, kteří neustali litovat ztráty tohoto důkladně poněmčeného kraje (jehož se Litvíní zmocnili, jak známo, na počátku roku 1923 pučem), drží se autonomního statutu jako minima, z něhož mohou později podniknout nový výpad za účelem znovupřivtělení. Litevci dosáhli v minulých letech značných výsledků v odbourání klajpedské autonomie, které nemohly však mítí trvalé ceny, dokud se nepodařilo zlomit německé uvědomění a vůli místního obyvatelstva. Velezrádný proces loňského roku odstranil sice vůdce a rozbil vnější organizaci hakenkrajclerskou, přivodil však tím jen větší vzeplání nacionalismu, jehož se v Německu veřejně ujali. Na posledním sjezdu hakenkrajclerů v Norimberce pronesl Hitler přímo na adresu garančních mocností výzvu, s průhlednou hrozbou, že si na Litvě opatří pořádek sám, jestli ony se nepostarají o obnovu právního stavu podle statutu z roku 1924. Zástupci velmocí musili pak zakročit v Kaunasu s novým důrazem, aby volby, vybrané na 29. září, konaly se za podmínek zcela zákonných. Jestli litevská vláda měla opravdu v úmyslu odepřít nejen pasivní, nýbrž i aktivní právo volební velikým spoustám Němců a naopak poskytnouti je nově přivezenému obyvatelstvu litevskému, aby tak německou většinu zlomila a tím autonomii definitivně odstranila, musila od toho ustoupiti, a komplikovaný volební řád uplatnil se také spíše ve prospěch Němců, nežli Litvy samotné. Volební výsledky vyhlášené s velkým zpožděním nepřinesly žádné změny dosavadní posice příznivé Němcům: 24 mandátů německých, 5 litevských.

* * *

Malá dohoda sešla se na konci srpna ke konferenci na Bledu, aby zaujala stanovisko k aktuálním otázkám, zejména plánu dunajského paktu. Konference, která původně se měla konat už koncem června a musila v důsledku vládní krise jihoslovanské být odložena, našla zatím mezinárodní situaci značně změněnou. Dunajský pakt, patronovaný vládami francouzskou i italskou, byl úplně zatlačen do pozadí těžkou krizí, která zachvátila Evropu a znemožnila spolupráci mezi hlavními mocnostmi, v důsledku italského náporu na Habeš. Malá dohoda mohla tak vzhledem k novému nebezpečí a možnosti konfliktů stvrditi jen znovu a slavnostně naprostou a dokonalou jednotnost názorů o všech aktuálních otázkách a zároveň solidaritu svého postupu vůči nim, jak vyplývá ze zásad jejího politického společenství, spočívajícího na zásadách Společnosti národů. Státy Malé dohody projeví dále v přijaté resoluci své stanovisko, diktované hlubokou oddaností míru, a své roz-

hodnutí postavit všechnu svou moc a veškeré své úsilí do služeb míru. Za jedinou metodu a nástroj této své politiky považují ženevskou instituci. — K otázce mírových bezpečnostních paktů na východě a ve střední Evropě vyslovily malodohodové státy arci upřímnou ochotu ke spolupráci nejen s Rakouskem a Maďarskem, ale také s Itálií a Německem, ovšem za předpokladu, že jejich zájmy budou chráněny, a zejména že nedovolí se pod titulem vojenské rovnoprávnosti předčasné znovuvyzbrojení Maďarska.

* * *

Maďarsko hledalo mezitím již řešení docela jiného rázu nežli jaké představuje společný smírčí dunajský pakt. Cítí se přitahováno Německem, jehož posice je zesilována nynějším zmatkem, a využívá příbuznosti režimů, také s Polskem, k nové koncentraci, která má být vyjádřena trojspolkem německo-polsko-maďarským. Ministerský předseda Gömbös navštívil koncem září na německém aeroplanu Göringa a konferoval dlouho i s Hitlerem, zatím co chef německého leteckého štábu Milch konal inspekční cestu po Maďarsku. — Zdá se, že konkrétním účelem bylo právě připravení letecké protiakce proti naší kooperaci se sověty. *Dr. R. Procházka.*

HOSPODÁŘSTVÍ VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ.

A. VNITŘNÍ.

Hospodářství státní správy v roce 1934 jest přesně vyčísleno v státním závěrečném účtu, který v těchto dnech dohotovil Nejvyšší kontrolní úřad, aby byl předložen ku schválení Národnímu shromáždění. Zhoubné důsledky těžké hospodářské krise, která již šestý rok hlodá na našem hospodářském organismu jeví se i v hospodářství státním, které za rok 1934 vykazuje v pokladním hospodářství schodek 705 milionů Kč a v preliminovaném rozpočtu výdajů schodek 619.6 milionů Kč. Nedoplatky daní a přírůžek činí 6.5 miliardy Kč a odvod státních podniků do státní pokladny je proti rozpočtu o 567 milionů Kč menší. Státní dluh vzrostl za rok 1934 o 826 milionů Kč na 38.15 miliard Kč.

Uvědomíme-li si, že státy, které se úspěšně pustily do boje s hospodářskou krizí, vycházely od uvedení státního rozpočtu do rovnováhy jako od *conditio sine qua non*, pak jsou hořejší cifry nejen ukazatelem cesty, po které se musí bráti práce vlády v oboru politiky hospodářské, ale i výstrahou více než důraznou. Bez vyrovnaného rozpočtu jsou veškeré snahy po oživení soukromého hospodářství marnými, ať již zásahem jakýmkoli. To platí zejména o úpravě úrokové, o podpoře exportu, o snížení nezaměstnanosti pomocí veřejných investic, o povzbuzení soukromé podnikavosti atd. Nelze proto ani dosti důrazně odmítnouti a odsouditi nezodpovědné návrhy, které doporučují odsunouti vyrovnání rozpočtu do doby, až přestane hospodářská krise. Pořádek ve státních financích je předpokladem zdravého hospodářství celostátního.

Měnová kampaň za novou devaluaci Kč zatím opadla, když ministerský předseda učinil v tom směru jasné prohlášení vůči novinářům, že vláda na další devaluaci naší koruny nepomýšlí. Povinností jeho však bylo, aby byl v této nezodpovědné kampani již dříve zakřikl list své strany, než natropeny byly pobuřujícím a celou veřejnost matoucím psaním „Venkova“ veliké škody Národní bance na jejím stavu devis